

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งซึ่งรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ พยายามจัดหรือดำเนินการให้มีเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศให้ดีขึ้น การพัฒนาอาจดำเนินไปได้โดยไม่มีผลกระทบโดยตรงต่อสถานะแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาลักษณะนี้อาศัยระบบการเงิน การธนาคาร การคมนาคมขนส่ง แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาของประเทศต่าง ๆ ส่วนมากมักจะมีผลกระทบโดยตรงต่อสถานะแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้เพราะการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในชาติให้ดีขึ้น จำเป็นต้องอาศัยการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาการเกษตร การป่าไม้ การประมง การเหมืองแร่หรือการอุตสาหกรรมซึ่งการพัฒนามิใช่เป็นกระบวนการที่หยุดนิ่ง หากแต่เป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและทุกประเทศในโลกต่างก็มีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประเทศอื่น เพราะทุกประเทศตั้งอยู่ในชีวภพเดียวกัน เมื่อมีเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์สำคัญเกิดขึ้นในประเทศใดประเทศหนึ่งจึงมีผลกระทบต่อประเทศอื่น ๆ ด้วยเสมอ (มนัส สุวรรณ, 2538) โดยสถานการณ์ทางประชากรของโลกในปัจจุบันกำลังสร้างความกดดันให้กับสถานะแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นอย่างมาก การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรโลกย่อมหมายถึง การเพิ่มขึ้นของความต้องการพื้นฐานของชีวิตที่ต้องมีการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ ในขณะเดียวกันประชากรโลกก็มีความต้องการสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับชีวิตอีกอย่างน้อยหนึ่งสิ่ง คือสถานะแวดล้อมที่มีคุณภาพหรือสถานะแวดล้อมที่ยังคงสภาพความเป็นธรรมชาติอยู่นั่นเอง

ในช่วงหนึ่งร้อยปีที่ผ่านมาโดยเฉพาะใน 3 – 4 ทศวรรษหลัง สังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อันสืบเนื่องมาจากการเติบโตทางเศรษฐกิจระบบทุนนิยม มีการเปลี่ยนแปลงที่เป็นธรรมชาติกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดโดยเจตจำนงของมนุษย์ซึ่งไม่เหมือนกันการเปลี่ยนแปลงที่เป็นธรรมชาติมักจะได้สมดุลหรือปรับไปสู่สมดุลเสมอเพราะธรรมชาติเคลื่อนไหวโดยปฏิสัมพันธ์ของสรรพสิ่งทั้งหมด ส่วนเจตจำนงของมนุษย์มักจะเพ็งเล็งเรื่องใดเรื่องหนึ่งเดียว ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการเสียสมดุล การมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจใด ๆ ก่อให้เกิดการเสียสมดุลระหว่างจิตใจกับวัตถุ ระหว่างเมืองกับชนบทและก่อให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อสังคมกับประชาชนอย่างใหญ่หลวง ประชาชนปรับตัวไม่ทันทำให้เกิดความรู้สึกต่อต้าน โดยเฉพาะการแลเห็น

ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ป่าเขา แม่น้ำ ลำคลอง ที่ยังคงมีให้เห็นแก่ชีวิตคนทั้งในด้านร่างกายและจิตใจถูกทำลายหมดสิ้นไปอย่างรวดเร็ว (ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม, 2536) การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันยังส่งผลเสียต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมสามารถที่จะรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้ในปริมาณที่จำกัด (วินัย วิระวัฒนานนท์, 2533) ที่จะตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่เพิ่มขึ้น โดยมุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ อันได้แก่ การคมนาคมขนส่ง ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท เป็นต้น

โครงการพัฒนาประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือเอกชน ขนาดเล็กหรือใหญ่ย่อมต้องมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมทั้งทางบวกและทางลบไม่มากก็น้อย การวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดให้มีการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมไว้ในพระราชบัญญัติสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ส่วนที่ 4 การทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มาตรา 46 ถึง มาตรา 51 และประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (ทวิวงศ์ ศรีบุรี, 2541) ซึ่งเป็นมาตรการเพื่อคุ้มครองและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในบริเวณพื้นที่โครงการเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมถึงบริเวณรอบ ๆ พื้นที่โครงการด้วย เพราะโดยทั่วไปแล้วเมื่อเกิดมีโครงการขึ้นย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในบริเวณโดยรอบโครงการไม่ว่าด้านกายภาพ นิเวศวิทยา สภาพเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นการศึกษารายละเอียดของสภาพแวดล้อมในปัจจุบันก่อนมีการจัดตั้งโครงการจึงเป็นเสมือนข้อมูลพื้นฐานที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเมื่อเกิดมีโครงการหรือกิจการเข้ามาตั้งหรือดำเนินการในบริเวณนั้น ๆ เป็นการเตรียมการเพื่อควบคุม ป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง เพราะการที่จะให้ประเทศเจริญก้าวหน้าต่อไป จำเป็นจะต้องให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยเฉพาะในส่วนของคุณภาพชีวิต ในการดำเนินโครงการพัฒนามักจะขาดการพิจารณาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับผลกระทบทางสังคมเท่ากับผลกระทบด้านอื่น ๆ จนทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นในโครงการต่าง ๆ แม้ในโครงการที่ไม่มีการต่อต้านหรือความขัดแย้ง ก็อาจพบว่าจะเกิดผลกระทบทางลบตามมา จึงทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากโครงการพัฒนาไม่คุ้มค่าเท่าที่ควร (เดช วัฒนชัยยิ่งเจริญ, 2548) ตัวอย่างโครงการพัฒนาที่เกิดความขัดแย้ง อย่างเช่น โครงการเขื่อนปากมูล โครงการแก่งเสือเต้น โครงการท่อส่งก๊าซไทยมาเลย์ เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคม ดังเสียนั้นจึงควรที่จะมีการศึกษาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับโครงการพัฒนาขนาดใหญ่เพื่อลดความขัดแย้งและการสูญเสียทรัพยากรของชาติไปโดยเปล่าประโยชน์ ดังเช่นกรณีของการก่อสร้างโครงการก่อสร้างสายส่งระบบ 115 กิโลโวลต์ ช่วงสถานีไฟฟ้าแรงสูงแม่แดง – สถานีไฟฟ้าแม่ฮ่องสอนของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เพื่อแก้ไขปัญหากระแสไฟไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน รวม

ระยะทางประมาณ 170 กิโลเมตร จะต้องก่อสร้างผ่านพื้นที่ที่เป็นป่าเขาสูงชัน และบางส่วนจะต้องก่อสร้างผ่านพื้นที่ป่าสงวนป่าอนุรักษ์และพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้น 1A และ 1B ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมก่อนที่จะมีการดำเนินการ โดยพบว่า การก่อสร้างจะส่งผลกระทบต่อทั้งทางบกและทางลพในด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทั้งสิ่งแวดล้อมกายภาพและทรัพยากรชีวภาพ คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์และด้านคุณค่าต่อคุณภาพชีวิตทั้งในระยะก่อนการก่อสร้าง ระยะดำเนินการและช่วงเปิดดำเนินการ โดยมีมาตรการป้องกันและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาว โดยการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ป่าไม้ที่อยู่ใกล้เคียงบริเวณแนวเขตสายส่งให้มีศักยภาพในการเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าเพิ่มขึ้น และปลูกต้นไม้ชนิดที่เป็นพืชอาหารของสัตว์ป่า เพื่อเพิ่มแหล่งอาหารทั้งนี้เพื่อชดเชยการใช้ผืนป่าส่วนหนึ่งมาเป็นแนวสายส่งในช่วงตรวจสอบสภาพเสาและสายส่งไฟฟ้าและรีดรองกิ่งไม้ในบางพื้นที่ หากจำเป็นต้องจอร์ถบริเวณริมทางหรือบริเวณที่อาจเกิดอุบัติเหตุได้ง่ายจะต้องจัดให้มีสัญญาณเตือนหรือป้ายที่เห็นเด่นชัด เพื่อให้ผู้ใช้ถนนระมัดระวังตรวจสอบสภาพเสาและสายส่งไฟฟ้าทุก 3 เดือน และรีดรองกิ่งไม้ในแนวเขตสายส่ง (Right of Way) ปีละ 1 ครั้ง สร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งความปลอดภัยในการใช้ไฟฟ้า ด้วยการให้ความรู้แก่ประชาชนในการใช้ไฟฟ้าอย่างปลอดภัยและวิธีการใช้ไฟฟ้าให้ประหยัดและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผ่านทางเสียงตามสายประจำหมู่บ้าน วิทยุ/โทรทัศน์ และ อปต. ควบคุมมาตรฐานการติดตั้งและการเดินสายไฟฟ้าเข้าบ้านและระหว่างบ้านให้เรียบร้อย สวยงาม และตรวจสอบสายส่งไฟฟ้าทุก 3 เดือน จัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบในการตอบสนองสัขของ ประชาชนและรับแจ้งเหตุในกรณีเกิดไฟฟ้าขัดข้องเพื่อให้ ประชาชนสามารถติดต่อได้สะดวกตรวจสอบสภาพสายส่งไฟฟ้าเป็นประจำทุก 3 เดือน เพื่อป้องกันเหตุไฟฟ้าลัดวงจร (สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549)

เมื่อปี 2550 ทางจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้มีแนวคิดในการดำเนิน โครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน (Rope Way) โดยมีบริษัทปาย เคเบิล ทรานสปอร์ต จำกัด เป็นผู้ดำเนินกิจการในการขนส่งผู้โดยสารและสินค้าด้วยระบบกระเช้า ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมสำหรับการขนส่งระหว่างจังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอนมีลักษณะเป็นการขนส่งขนาดใหญ่ รวดเร็ว และประหยัดสามารถขนย้ายข้ามลักษณะภูมิประเทศที่ยากต่อการเดินทางได้ โดยคาดว่าจะมีสถานีรับส่งผู้โดยสารขึ้นและลงด้วย โครงสร้างหลักของโครงการฯ เป็นคอนกรีตเสริมเหล็กเพื่อรองรับอุปกรณ์ต้นกำลังของระบบขับเคลื่อนและระบบควบคุม ขับเคลื่อน โดยระบบไฟฟ้าเพื่อส่งต่อไปยังสถานีย่อยต่าง ๆ ตามเส้นทางผ่านจากตำบลแม่มาลัย อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ไปยังอำเภอปาย อำเภอปางมะผ้า และพื้นที่ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในระยะทางประมาณ 127 กิโลเมตร ที่จะช่วยย่นระยะเวลาเดินทางโดยทางรถยนต์จาก 8 – 10 ชั่วโมง เป็นประมาณ 1 ชั่วโมง 45 นาที เพื่อ

อำนวยความสะดวกในการเดินทางและเคลื่อนย้ายสิ่งของและสินค้าที่จะเอื้อประโยชน์ต่อการคมนาคมขนส่งของประชาชนและหน่วยงานต่างๆ และอำนวยความสะดวกด้านการค้าการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมการบริการด้านอื่น ๆ และลดระยะเวลา ค่าใช้จ่ายผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและอุบัติเหตุจากการเดินทางทั้งทางบกและทางอากาศ โดยสถานีต้นทางและสถานีปลายทางนั้นจะประกอบไปด้วยเสารับสายเคเบิลทั้ง 2 ลักษณะ ได้แก่ เสากลมและเสาตัก โดยเสากลมมักตั้งอยู่พื้นที่ราบที่สามารถใช้รถยนต์ขนาดใหญ่เข้าไปสนับสนุนการก่อสร้างได้ ส่วนเสาตักนิยมใช้ก่อสร้างบนพื้นที่ในเขตที่มีภูเขาสูงชันที่ยากต่อการลำเลียงวัสดุก่อสร้างเข้าไปในพื้นที่นั้น โดยเสาทั้งสองจะตั้งอยู่ตามภูมิประเทศที่เป็น ป่าไม้และภูเขาสูงชันของจังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน โดยเสาที่รับเคเบิลแต่ละเสาจะมีระยะห่างระหว่างประมาณ 700 – 1,500 เมตร ใช้พื้นที่ฐานเสาไม่เกินประมาณ 3,600 ตารางเมตรต่อเสา โดยมีเส้นทางผ่านพื้นที่หลัก ๆ คือ พื้นที่เอกชน พื้นที่ของป่าไม้ อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง ชลประทาน กรมทางหลวง และพื้นที่ของส่วนราชการจังหวัดโดยจะผ่านหมู่บ้านและตำบลต่าง ๆ ในส่วนพื้นที่ที่เป็นจุดสถานีรับส่งผู้โดยสารต้นทางประกอบไปด้วยพื้นที่นอกสถานีจะมีลานจอดรถโดยสารขนาดใหญ่ ลานจอดรถส่วนบุคคลขนาดใหญ่ คิวรถรับจ้างสาธารณะ (รถตู้ รถสองแถว แท็กซี่ มอเตอร์ไซด์) สวนสาธารณะ อาคารสนทนา การ ลานพักผ่อน ลานกิจกรรมและลานออกกำลังกายเพื่อสุขภาพซึ่งเปิดให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป ตลาดสดซึ่งจำลองจากสถานีเดิม ส่วนพื้นที่ภายในสถานีมีฝ่ายประชาสัมพันธ์ ห้องขายตั๋ว ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ร้านสะดวกซื้อ ห้องน้ำ สถานีตำรวจย่อย สถานพยาบาล ชานชาลาเทียบกระเช้าลอยฟ้าเพื่อการลำเลียงผู้โดยสารและสินค้า ในส่วนสถานีย่อยที่อำเภอป่าและอำเภอปางมะผ้ามีลักษณะใกล้เคียงกับสถานีต้นทางแต่มีขนาดเล็กกว่า ส่วนสถานีปลายทางที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีลักษณะคล้ายสถานีต้นทางแต่มีการมุ่งเน้นสถาปัตยกรรมท้องถิ่น โดยจะแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะของทางจังหวัด ซึ่งสถานีปลายทางนี้จะประกอบด้วยส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการเคเบิลเป็นหลัก รวมทั้งส่วนอื่นๆ ทั้งนี้ ในส่วนก่อสร้างอื่น ๆ เช่น สวนสาธารณะ ลานกิจกรรม ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ฯลฯ นั้น ทางโครงการมีนโยบายที่จะส่งเสริมให้จัดตั้งส่วนต่าง ๆ เหล่านี้กระจายอยู่ในตัวเมืองแม่ฮ่องสอนเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้อันเกิดจากกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นตามมา โดยทางโครงการมีสามารถรองรับการขนส่งผู้โดยสารได้ประมาณวันละ 30,000 คน (บริษัทปาย เคเบิล ทรานสปอร์ต จำกัด, 2550)

การเดินทางปัจจุบันจากเชียงใหม่ไปแม่ฮ่องสอนนั้นเดินทางด้วยเครื่องบินหรือทางรถยนต์ โดยทางรถยนต์จะถัดเลาะไปตามภูเขาที่คดเคี้ยวซึ่งเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของเมืองแม่ฮ่องสอนผ่านอำเภอป่าซึ่งเป็นอำเภอเล็ก ๆ ทางเหนือของจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่ห้อมล้อมด้วยขุนเขาที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีวัฒนธรรม

ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์และความหลากหลายของคนเผ่า เมืองปายมีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ทั้งชาวไทยใหญ่หรือคนไท ชนเผ่ากะเหรี่ยง เผ่าม้ง เผ่ามูเซอ เผ่าลีซอ จีนฮ่อและยังมีหมู่บ้านชาวจีนจากยูนนาน ทำให้เมืองปายมีเสน่ห์ของวัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อที่หลากหลายทั้งภาษาท้องถิ่น การแต่งกาย อาหารการกิน การละเล่นประเพณีในวันสำคัญต่าง ๆ (สุภรณ์ ปรีชาอนันต์, 2550) โดยเฉพาะบ้านแม่ปิง ตำบลแม่ฮี้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นหมู่บ้านปกากะญอที่ยังคงรักษาประเพณีวัฒนธรรมของชนเผ่าตนเองรวมถึงทรัพยากรในด้านต่าง ๆ บ้านแม่ปิงก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2305 โดยตั้งอยู่บริเวณแม่น้ำปายและแม่น้ำปิงน้อย มีพื้นที่ทั้งหมด 34,111 ไร่ มี 135 ครัวเรือน จำนวนประชากร 592 คน บ้านแม่ปิงแบ่งเป็น 2 กลุ่มบ้าน ได้แก่ กลุ่มบ้านห้วยห้วย และกลุ่มบ้านแม่ยะน้อย ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและคริสต์ ระยะทางจากหมู่บ้านห่างจากตัวอำเภอปาย 12 กิโลเมตร โดยทางบริษัทปาย เคเบิล ทรานสปอร์ต จำกัด ได้เลือกพื้นที่ของหมู่บ้านแม่ปิงเป็นจุดสถานีย่อยที่ 2 อำเภอปาย เพื่อการขนส่งและรับส่งผู้โดยสารของโครงการฯและเป็นพื้นที่ตั้งเสาของโครงการฯ หากมีการก่อสร้างโครงการฯ จะทำให้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้านทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการสูญเสียทรัพยากรสิ่งแวดล้อมจากการก่อสร้างซึ่งจะกระทบกับวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้านทั้งในด้านอาชีพการเกษตรกรรม การเลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้การเดินทางที่สะดวกและรวดเร็วขึ้นจากระบบการขนส่งที่ทันสมัยขึ้นนั้นจะทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในเมืองปายเพิ่มมากขึ้นความต้องการในการใช้ทรัพยากรต้องมีเพิ่มขึ้นตามไปด้วยเพื่อให้สามารถรองรับการเข้ามาของนักท่องเที่ยวได้ซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจภาพรวมของเมืองปาย นักลงทุนจะเข้ามาลงทุนในเมืองปายเพิ่มมากขึ้นซึ่งจะทำให้เกิดการแข่งขันระหว่างนักธุรกิจท้องถิ่นและนักธุรกิจต่างถิ่นสุดท้ายจะส่งผลกระทบต่อเมืองปายในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจนอกจากนั้นจะส่งผลกระทบต่อหมู่บ้านและชุมชนที่มีวิถีชีวิตวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนในท้องถิ่นดังเช่นกรณีศึกษาของรัชชัย มานิตย์ (2550) เรื่องผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น โดยทำการศึกษาในตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งแต่เดิมเคยมีประวัติศาสตร์ของคนท้องถิ่นดั้งเดิมแต่เมื่อมีการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนในท้องถิ่น เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา อาทิเช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม มลภาวะเป็นพิษ ความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้ของคนในท้องถิ่นและนักธุรกิจต่างถิ่น การไม่เสียภาษีบำรุงท้องถิ่น และที่สำคัญคือการกว้านซื้อที่ดินของชาวบ้านเพื่อมาทำรีสอร์ท เกสต์เฮ้าท์ ให้กับนักท่องเที่ยวทำให้ในตำบลเวียงใต้กรรมสิทธิ์ที่ดินของคนต่างถิ่นเป็นส่วนมาก

จากสภาพการณ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลกระทบทางสังคมอันอาจเกิดจากโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพานเชิงใหม่ - แม่ฮ่องสอน ได้แก่ วิธีการดำรงชีวิตและ

ระบบความเชื่อ ความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในหมู่บ้าน ระบบเศรษฐกิจ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ของหมู่บ้านแม่ปิง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สี อำเภอลำปาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.2 คำถามของการศึกษา

1. หากมีโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพานจะก่อให้เกิดผลกระทบทางสังคมต่อหมู่บ้านแม่ปิงทั้งทางบวกและทางลบอย่างไร
2. จะมีข้อเสนอแนะและแนวทางเพื่อบรรเทาผลกระทบของปัญหาที่จะเกิดขึ้นต่อหมู่บ้านแม่ปิงอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาผลกระทบทางสังคมทั้งทางบวกและทางลบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในช่วงก่อนมีโครงการ ระหว่างการก่อสร้างและเมื่อเปิดดำเนินการ โครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน
2. เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการบรรเทาผลกระทบทางลบจากโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. เพื่อทราบถึงผลกระทบทางสังคมในทางบวกและทางลบที่คาดว่าจะเกิดจากการก่อสร้างโครงการระบบขนส่งด้วยสายพาน
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการบรรเทาผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นเพื่อให้เจ้าของโครงการฯ และหน่วยงานภาครัฐได้นำผลการศึกษาไปพิจารณาเพื่อเป็นประโยชน์ในการควบคุมปัญหาที่อันอาจจะเกิดขึ้นจากโครงการในอนาคต

1.5 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้มีขอบเขตการศึกษาซึ่งประกอบด้วยขอบเขตด้านพื้นที่ ขอบเขตด้านประชากร ขอบเขตด้านเนื้อหาและขอบเขตด้านระยะเวลา

1.5.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้คือ บ้านแม่ปิง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สี อำเภอลำปาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีเหตุผลที่เลือกหมู่บ้านดังกล่าวเป็นพื้นที่ทำการศึกษาคือ

- เป็นพื้นที่ก่อสร้างสถานีระหว่างทางที่ 2 อำเภอลำปาง มีลักษณะโครงการเป็นการขนส่งขนาดใหญ่ที่มีความรวดเร็วและประหยัด โดยเป็นการขนส่งสินค้าและรับส่งผู้โดยสารของโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน เชียงใหม่ - แม่ฮ่องสอน ในการก่อสร้างสถานีย่อย

สำหรับรับส่งผู้โดยสารขึ้นและลง (Loading and Unloading Station) โดยจะมีผู้โดยสารวันละประมาณ 30,000 คน ลักษณะของสถานีต้องมีโครงสร้างหลักเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กเพื่อใช้รองรับอุปกรณ์ต้นกำลังประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก คือระบบควบคุมส่วนเครื่องจักรและระบบขับเคลื่อนที่ใช้พลังงานไฟฟ้าเป็นต้นกำลังไปยังมอเตอร์เพื่อขับเคลื่อนระบบไฮดรอลิกและส่งถ่ายกำลังไปยังระบบขับเคลื่อนต่อไป ส่วนสถานีอำเภอบางซึ่งสถานีระหว่างทางจุดที่ 2 จะมีความใกล้เคียงกับสถานีต้นทางอำเภอมะมาลัยแต่มีขนาดเล็กกว่า โดยมีพื้นที่ภายนอกสถานี ประกอบด้วย ลานจอดรถโดยสารขนาดใหญ่ ลานจอดรถส่วนบุคคลขนาดใหญ่ กิวนรถรับจ้างสาธารณะ (รถตู้ รถสองแถว แท็กซี่ มอเตอร์ไซค์) สวนสาธารณะ อาคารสำนักงาน ลานพักผ่อน ลานกิจกรรม และลานออกกำลังกายเพื่อสุขภาพซึ่งเปิดให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป ตลาดสดซึ่งจำลองจากสถานีเดิม (โดยให้สิทธิพิเศษสำหรับผู้ประกอบการในตลาดสดเดิมบ้านแม่มาลัย มีสิทธิการเช่าฟรีในระยะเวลา 1 ปีแรกที่เปิดกิจการ) ส่วนพื้นที่ภายในสถานี ประกอบด้วย ฝ่ายประชาสัมพันธ์เพื่อให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติ และประชาชน โดยทั่วไป ห้องขายตั๋ว ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ร้านสะดวกซื้อ ห้องน้ำ สถานีตำรวจย่อย สถานพยาบาล ชานชาลาเทียบกระเช้าเพื่อการลำเลียงผู้โดยสารและสิ่งของ

- เป็นพื้นที่ก่อสร้างเสารับน้ำหนัก โดยลักษณะของเสารับน้ำหนักของโครงการที่จะตั้งอยู่ในหมู่บ้านมี 3 ลักษณะ ได้แก่ เสาเดี่ยวหรือเสากลม จะใช้ก่อสร้างบนพื้นที่ราบที่สามารถใช้รถยกขนาดใหญ่เข้าไปสนับสนุนการก่อสร้างได้ เสาโครงเหล็ก 1 สำหรับก่อสร้างบนพื้นที่ที่เป็นที่เนิน และสถานี Pulley โดยระยะเวลาในการก่อสร้างเสาโดยเฉลี่ยประมาณ 30 วันต่อต้น ใช้แรงงานและผู้ชำนาญการประมาณ 25 คน ใช้พื้นที่เสาไม่เกิน 3,600 ตารางเมตรต่อเสาโดยจะผ่านพื้นที่ที่เป็นป่าชุมชนของหมู่บ้าน

- เป็นหมู่บ้านปกาเกะญอที่มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสิ่งแวดล้อมยังคงรักษาระบบความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านและยังคงรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นชนเผ่าปกาเกะญอไว้

1.5.2 ขอบเขตประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย

1.5.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นทางการของหมู่บ้าน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มทอผ้า กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 8 คน

1.5.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ไม่เป็นทางการของหมู่บ้าน ได้แก่ ผู้นำศาสนา ผู้นำทางความเชื่อของชนเผ่า กลุ่มเยาวชน กลุ่มเกษตรกร จำนวน 4 คน

1.5.3 เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สี ครู เจ้าหน้าที่สถานีนามัย จำนวน 3 คน

1.5.4 ประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านแม่ปิง จำนวน 100 ครัวเรือน

1.5.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาผลกระทบทางสังคมอันอาจเกิดจากโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพานเชียงใหม่ – แม่ฮ่องสอน กรณีศึกษาบ้านแม่ปิง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สี อำเภอป่าใจ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้กำหนดประเด็นเนื้อหาที่จะศึกษาดังนี้

3.1.2.1 ศึกษาและรวบรวมบริบทของพื้นที่ ได้แก่

- ประวัติการตั้งถิ่นฐานของหมู่บ้าน
- ลักษณะทางกายภาพ
- ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อ
- ลักษณะทางเศรษฐกิจ
- การรวมกลุ่มทางสังคม
- ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน

3.1.2.2 ศึกษาบริบทโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน เชียงใหม่ - แม่ฮ่องสอนในพื้นที่บ้านแม่ปิง

3.1.2.3 ศึกษาผลกระทบทางสังคมที่คาดว่าจะเกิดจากโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน ประกอบด้วย

- วิธีการดำรงชีวิตและระบบความเชื่อ ได้แก่ วิธีการดำรงชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ

- ความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในหมู่บ้าน ได้แก่ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ การรวมกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

- ระบบเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ รายได้ และการถือครองที่ดิน

- การใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ได้แก่ การใช้น้ำและการใช้ที่ดิน

3.1.2.4 ข้อเสนอแนะทางและมาตรการในการบรรเทาผลกระทบทางลบ

1.5.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษานี้ใช้ระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2551 – เดือนกันยายน พ.ศ. 2551 รวมระยะเวลาในการศึกษาทั้งสิ้น 9 เดือน

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

โครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน หมายถึง การคมนาคมด้วยระบบกระเช้าไฟฟ้า สำหรับการขนส่งผู้โดยสารและสินค้าระหว่างจังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน โดยมีจุดสถานีต้นทางที่ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่และสถานีปลายทางที่ ตำบลปางหมู จังหวัดแม่ฮ่องสอน สถานีย่อยอีก 2 แห่ง คือ บ้านแม่ปิง อำเภอปายและบ้านสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผลกระทบทางสังคม หมายถึง การคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นจากโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพานในช่วงก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการและช่วงเปิดดำเนินการ ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าจะมีผลต่อประชาชนในหมู่บ้านแม่ปิงในด้านวิถีการดำรงชีวิตและระบบความเชื่อ ความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในหมู่บ้าน ระบบเศรษฐกิจ รวมไปถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ได้แก่ การใช้น้ำและการใช้ที่ดิน

ผลกระทบทางบวก หมายถึง สิ่งที่จะเกิดขึ้นจากโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพานที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านวิถีการดำรงชีวิตและระบบความเชื่อ ความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในหมู่บ้าน ระบบเศรษฐกิจ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร

ผลกระทบทางลบ หมายถึง สิ่งที่จะเกิดขึ้นจากโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพานที่ส่งผลกระทบในทางที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อวิถีการดำรงชีวิตและระบบความเชื่อ ความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในหมู่บ้าน ระบบเศรษฐกิจรวมทั้งเสียโอกาสในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร

วิถีการดำรงชีวิตและระบบความเชื่อ หมายถึง ระเบียบแบบแผนที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบันในเรื่องการแต่งกาย อาหารการกิน ประเพณี วัฒนธรรมรวมถึงความเชื่อทางศาสนาของบ้านแม่ปิง

ความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในหมู่บ้าน หมายถึง ลักษณะความเกี่ยวข้องของคนในหมู่บ้านทุกระดับตั้งแต่ภายในครอบครัว เครือญาติ รวมไปถึงการรวมกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

ระบบเศรษฐกิจ หมายถึง อาชีพ รายได้และการถือครองที่ดินที่เป็นปัจจัยการผลิตของบ้านแม่ปิง

การใช้ประโยชน์จากทรัพยากร หมายถึง การที่บุคคลสามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่หรือครอบครองอยู่มาใช้ประโยชน์เพื่อตอบสนองความต้องการในการดำเนินชีวิต ได้แก่ แหล่งน้ำและที่ดิน